

daarbij vanzelf die behandeling kiezen, waarbij weêrstand van den behandelde het minst kwaad kan, dus bij suffragettes liever per rectum dan per oesophagum voeden.

Misschien zou het aanbeveling verdienen, ook deze uitzondering op den regel van geen behandeling zonder toestemming op te nemen in een latere wetgeving, en ook hier het fiat van den kantonrechter te eischen, ter bescherming zoowel van de belangen van den patiënt als van die van den arts.

PINKHOF.

INGEZONDEN.

HET PASTEURISEEREN VAN MELK EN ZIEKTEKIEMEN.

Mijn opmerkingen omtrent het bovengenoemde onderwerp 1) werden door FORSTER misschien kort, maar in elk geval onvoldoende weerlegd 2); bovendien heeft het den schijn, alsof hij mij liever strijd wil doen voeren tegen zijn afstervingsproeven dan tegen zijn *pasteurisation-procédé*. Ik blijf mij echter voorloopig tot het laatste bepalen en handhaaf de meening, dat *gepasteuriseerde melk niet ziektekiemvrij mag heeten*. In dit opzicht verwijs ik naar de vroeger op grond van mijn onderzoek gemaakte gevolgtrekkingen, welke aan duidelijkheid niets te wenschen overlaten 3).

Mede handhaaf ik de opmerking, dat de onderdompeling der flesschen een nieuwigheid is, iets dus wat in den laatsten tijd (en zeker niet a'gemeen) wordt toegepast, en waarvan het onzeker is of het, met het oog op het aanhangige vraagstuk, al dan niet moet worden aanbevolen. Dat het een nieuwigheid is, blijkt behalve uit de vroeger aangehaalde stukken van BEER 4) en van KONING 5), en behalve uit inlichtingen, welke ik omtrent de toepassing hier te lande in den laatsten tijd verkreeg, ook weder uit het jongste artikel van RINGELING 6). De bereiders van gepasteuriseerde melk, die zich, wat het *niet* onderdompelen der flesschen betreft, op FORSTER beroepen, hebben volkomen gelijk, want in zijn meergemelde mededeeling in de *Hygienische Rundschau* van 1893 *), vormende de toelichting van het door hem geschapen handelsbegrip „ziekttekiemvrije melk”, wordt van dat „onderdompelen” met geen woord gerept. En van hen mag evenmin als van mij worden verlangd, dat zij kennis dragen van college-proeven, voor studenten verricht, of van besprekingen, in een vergadering in den Beneden-Elzas gehouden.

De onderdompeling is dus bij ons een nieuwigheid, welke bovendien geenszins het recht geeft gepasteuriseerde melk ziektekiemvrij te doen noemen. Indien FORSTER daaromtrent nadere onderzoekingen wil doen instellen, dient dit met vreugde te worden begroet.

1) Dit *Tijdschrift*, 13 November 1909.

2) Idem, 18 December 1909.

3) Idem, 16 Januari 1909.

4) BEER, Het pasteuriseeren van melk in flesschen, *Weekblad voor Melkhygiëne*, 1906.

5) KONING, Biologische en chemische studies over melk, *Pharmaceutisch Weekblad*, 1 Mei 1909.

6) Dit *Tijdschrift*, 4 December 1909.

*) FORSTER, Ueber die Einwirkung hoher Temperaturen auf Tuberkelbacillen.

Tenslotte dit. Vóór mij ligt een brief, mij zonder een vraag mijnerzijds gezonden. Ik weet niet, of ik den naam van den schrijver mag vermelden; dus zie ik daarvan voorloopig af. Maar het schrijven bevat o. m. het volgende: „Ik ben de eerste in Nederland, die op zijn eigen advies de methode „FORSTER in praktijk heb gebracht, en het is mij nimmer bekend geweest, „dat de pasteurisatie onder water moest geschieden. Integendeel is het mij met „de meeste beslistheid bekend, dat de leer van FORSTER was: de flesch onder „water, voor zoover deze met melk gevuld is. Hoe Z.H.Gel. nu op eens aan „onderdompeling komt, begrijp ik niet”.

De wijze van bestrijding van FORSTER maakt het gewenscht dit hier te vermelden.

Leiden, 20 December 1909.

D. A. DE JONG.

Naar onze meening is het vraagstuk der „ziektekiemvrije melk” in dit *Tijdschrift* nu voorloopig voldoende toegelicht, zoodat wij de gedachtenwisseling daaromtrent sluiten.

Redactie.

BERICHTEN.

Wetten, Besluiten, Officiële verslagen, enz.

Staatsbegrooting 1910, binnenlandsche zaken.

In ons vorig nummer deelden wij mede, dat door de Tweede Kamer is goedgekeurd de eerste termijn voor de stichting van een nieuw akademisch ziekenhuis te Leiden, waarvan de geheele kosten ongeveer 5 miljoen gulden zullen bedragen. Om misverstand te voorkomen is het wellicht dienstig er op te wijzen, dat voor dit bedrag niet alleen het *ziekenhuis* zal worden gebouwd, maar dat daarin ook begrepen zijn nieuwe laboratoria, zooals een anatomisch, een physiologisch, een histologisch, een hygiënisch, een pharmacologisch laboratorium e. a.

In de vergadering der Tweede Kamer van 20 December ll. bracht bij de subsidiën aan scholen voor bijzondere vakken de heer VAN ASCH VAN WIJK ter sprake het verzoek van het Genootschap voor heilgymnastiek en massage om subsidie voor een school in die vakken. In de memorie van toelichting heeft de minister het voldoen aan dit verzoek praematuur genoemd, waar de geneeskundige wereld daarin nog geen belangstelling heeft betoond. Spreker acht dit onjuist. Op het oogenblik noemt ieder zonder behoorlijke voorbereiding zich masseur en heilgymnast en spreker meent dat een goede vakschool het beste middel zal zijn om die verkeerdheden te bestrijden. Hij meent, dat het bestaan van goede heilgymnasten-niet-geneeskundigen noodig is, dat de arts geen tijd heeft voor de toepassing van die methode en gedwongen is deze behandeling aan anderen over te dragen. Ook wordt met die vakken te weinig rekening gehouden bij het artsexamen. De arts is de aangewezen man, bijzondere behandeling voor te schrijven, maar niet om die toe te passen. De heer TER LAAN sluit zich daarbij aan; er loopen nu allerlei kwakzalvers rond, zich uitgaand voor heilgymnasten. Een heilgymnastiekuur kan bij scheef groeiende kinderen veel meer helpen dan een gewone dokter kan doen, maar thans heeft men geen zekerheid niet in handen van een kwakzalver te vallen. Over de door